

**Prof. Dr.
Fevzi ŞAHLANAN**

TOPLU İŞ HUKUKU

**SENDİKALAR
TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ
GREV VE LOKAVT**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XXXVII

SENDİKALAR

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

§1. SENDİKA KAVRAMI TANIMI VE UNSURLARI.....	1
I. Sendika Kavramı.....	1
II. Sendikanın (İşçi ve İşveren Kuruluşunun) Tanımı ve Unsurları.....	3
1. Tanım	3
2. Sendikanın Unsurları.....	4
a. Ortak, ekonomik ve sosyal hak ve yararları koruma ve geliştirme amacı	4
b. Serbestçe kurulabilme	5
c. İşçi ve işveren kuruluşlarının bağımsızlıkları	6
aa. Devlete karşı bağımsızlık	6
bb. İşçi ve işveren kuruluşlarının karşılıklı bağımsızlıkları 6	

- d. Cumhuriyetin niteliklerine ve demokrasi esaslarına uygunluk 8
- e. Özel hukuk tüzel kişiliği 10

§2. ULUSLARARASI BELGELERDE VE ANAYASAL TEMEL HAK OLARAK SENDİKA HAKKI VE ÖZGÜRLÜĞÜ	11
I. Uluslararası Belgelerde Sendika Hakkı ve Özgürlüğü.....	11
1. Avrupa Konseyi Belgeleri.....	11
a. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	11
b. Avrupa Sosyal Şartı.....	13
2. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri (87, 98 ve 151 Sayılı Sözleşmeler).....	14
II. Sendika Özgürlüğüne İlişkin Uluslararası Sözleşmelerin Ulusal Hukuka Etkisi	16
III. Anayasal Temel Hak Olarak Sendika Hakkı ve Özgürlüğü.....	19
1. Sendika Özgürlüğü Temel Hakkının Niteliği.....	19
2. Sendika Özgürlüğü Temel Hakkının Kapsamı	22
a. Bireysel sendika özgürlüğü.....	22
b. Kollektif sendika özgürlüğü	24
c. Bireysel sendika özgürlüğü ile kollektif sendika özgürlüğünün çatışması	25
3. Sendika Özgürlüğü Temel Hakkının Sınırlanması	26
4. Anayasal Temel Hak Olarak Sendika Hakkı Açısından Memurların Durumu	27
5. Anayasal Temel Hak Olarak Sendika Hakkının Dernek Hakkı ile Karşılaştırılması	30
a. Genel olarak	30
b. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Dernekler Kanunu ve Medeni Kanun ile ilişkisi	32

İKİNCİ BÖLÜM KURULUŞ VE İŞLEYİŞ

§3.	SENDİKA VE KONFEDERASYONLARIN KURULUŞU ...35	
I.	Genel Olarak.....	35
II.	Sendikaların Kuruluşunda Temel İlke “İşkoluna Göre Sendikalaşma”	35
	1. Yasal Düzenleme	36
	2. Yasal Düzenlemenin Değerlendirilmesi	37
	a. Güçlü sendikacılık açısından	37
	b. ILO sözleşmelerine uyum açısından	39
	c. Sendika içi demokrasi açısından	41
	3. Sendikal Özgürlüklerin Kullanılması Bağlamında İşkolunun Önemi	43
	4. İşkollarının Yasayla Belirlenmesi	44
	5. İşkolu Tespiti Açısından İşyeri Kavramı ve İşyerinde Yapılan Ağırlıklı İşin Belirlenmesi	46
	a. İşkolu tespiti açısından işyeri kavramı	47
	b. İşkolu tespiti açısından işyerindeki ağırlıklı işin belirlenmesi.....	50
	6. İşkolu Tespitinde Asıl İş-Yardımcı İş İlişkisi ve Alt İşverenlerin İşyerleri	52
	7. İşkolu Tespitinde Usul ve İşkolu Tespit Davaları	54
	8. Yetki Tespitine İtiraz Davalarında İşkolu Tespitinin Bekletici Neden Yapılamaması.....	57
	9. NACE Kodlama Sistemi ile Oluşturulan Bakanlık Kayıtlarının İşkolu Tespitinde Yarattığı Sorunlar	59
III.	İşkoluna Göre Sendikalaşma İlkesine Bir İstisna: Kamu İşveren Sendikaları	61
IV.	Bir İşkolunda Birden Fazla Sendika Kurulabilmesi (Sendika Çokluğu İlkesi)	64
V.	Sendikaların Kuruluş Koşulları	67

1. Genel Olarak	67
2. Sendikalar Kanununda Öngörülen Sistem (İzin Almaksızın Serbestçe Kurulabilme)	67
3. Kurucu Olabilme Koşulları	68
a. İşçi sendikası kurucuları için	68
aa. İşçi niteliğine sahip olmak	68
bb. Kanunun 6 ıncı maddesinde belirtilen koşullara sahip olmak	69
b. İşveren sendikası kurucuları için	72
c. Konfederasyon kurucuları için	73
4. Kurucu Sayısı	73
a. Sendikalar için kurucu sayısı	73
b. Konfederasyon için kurucu sayısı	75
5. Sendika ve Konfederasyonun Kuruluşunda Usul	75
a. Tüzük hazırlanması ve içeriği	75
b. Tüzüğün sendika (veya konfederasyonun) merkezinin bulunduğu ilin valiliğine verilmesi tüzel kişiliğin kazanılması ve ilânı	78
c. Sendika olarak adlandırılan ve tüzel kişilik kazanamayan oluşumlar	80
6. Sendika Şubeleri ve Temsilcilikler	82
a. Sendika şubelerinin kuruluşu ve şube - merkez ilişkileri .	82
b. Sendika temsilcilikleri	87
§4. SENDİKA VE KONFEDERASYONLARIN ORGANLARI..88	
I. Genel Olarak	88
II. Genel Kurul	89
1. Genel Kurulun Oluşumu (Delege Usulü)	90
a. Delegeliğe ilişkin ortak hükümler	91
b. Sendikal örgütlenmenin değişik kademelerinde genel kurulun oluşumu	94
aa. Şube genel kurullarının oluşumu	94

bb. Sendika genel kurullarının oluşumu.....	97
aaa. İşçi sendikalarının genel kurullarının oluşumu...	97
bbb. İşveren sendikası genel kurullarının oluşumu.....	98
cc. Konfederasyon genel kurullarının oluşumu.....	99
2. Genel Kurulun Toplanması.....	100
a. Genel kurulun olağan veya olağanüstü toplanması.....	100
aa. Genel kurulun dönemli toplantıları: Olağan toplantı	100
bb. Genel kurulun dönem dışı toplantıları: Olağanüstü toplantı.....	103
cc. Olağan ve olağanüstü toplantının yargı yoluyla gerçekleştirilmesi	105
b. Genel kurulun toplantıya çağırılması.....	109
aa. Çağrı yetkisi	110
bb. Çağrının süresi, biçimi ve içeriği	111
c. Hesap ve denetçi raporlarının toplantıya katılacaklara önceden gönderilmesi.....	113
3. Genel Kurulun Çalışmaları, Kararları ve Seçimlerde Uyulacak Esaslar	114
a. Genel kurulun çalışmaları	114
b. Genel kurulun kararları.....	117
aa. Oylama	117
bb. Toplantı ve karar yetersayısı.....	120
c. Genel kurulda yapılacak seçimlerde uyulacak esaslar	121
aa. Seçim öncesi hazırlık çalışmaları	122
bb. Seçim sonuçlarına ilişkin seçim hakimine yapılan itiraz	123
d. Hukuka aykırı genel kurul kararlarının, genel kurulun ve seçimlerin iptali.....	126
aa. Türk Medeni Kanunu md. 83 ile 6356 sayılı Kanunun 15/2 inci maddesinin ilişkisi	126
bb. Sendika genel kurul kararlarına karşı TMK md. 83'e göre açılacak iptal davası	127

cc. Genel kurulun ve seçimlerin iptali davası.....	131
dd. Genel kurul toplantılarının hukuka uygunluğunun tespiti.....	133
4. Genel Kurulun Görev ve Yetkileri	134
III. Genel Kurul Dışındaki Zorunlu Organlar ve Ortak Hükümleri..	137
1. Organların Üye Sayısı.....	137
2. Seçilebilme Koşulları.....	138
3. Organlara Seçilenlerin Valiliğe Bildirmesi.....	139
4. Milletvekili veya Belediye Başkanı Seçilme	140
5. Organlardaki Toplantı ve Karar Yetersayısı.....	140
IV. Yönetim Kurulu	141
1. Yönetim Kurulunun Oluşumu	141
2. Yönetim Kurulu Üye Sayısında Boşalmalar.....	142
3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Statüsü ve Ücretleri.....	145
a. Yönetim kurulu üyelerinin statüsü.....	145
b. Yönetim kurulu üyelerinin ücret, tazminat ve diğer hakları.....	147
c. Yöneticilerin mal bildirme yükümlülüğü	149
4. Yönetim Kurulunun Çalışması Görev ve Yetkileri.....	150
5. Yöneticiliği Sona Eren Yöneticilerin İş Güvencesi ve Kıdem Tazminatları	151
a. Güvencenin kapsamı.....	151
b. Kural: Yöneticinin iş sözleşmesinin askıda sayılması.....	153
c. Yöneticinin iş sözleşmesinin kendisi tarafından feshedilmesi.....	155
d. İş sözleşmesi askıda olan ve yöneticiliği sona eren yöneticinin yeniden işe başlatılması	157
e. Yöneticiliği sona eren işçiyi işe başlatmamanın yaptırımını.....	161
f. Yönetici seçildiği için 6356 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce (07/11/2012) iş sözleşmesini fesheden yöneticilerin hakları.....	162

6. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sosyal Güvenliği.....	163
7. Yönetim Kurulunun Sorumluluğu	164
V. Denetleme Kurulu	165
VI. Disiplin Kurulu.....	166
1. Disiplin Kuruluna İlişkin Yasal Düzenleme.....	167
2. Disiplin Uygulanmalarında Göz Önünde Tutulacak Temel Esaslar	169
a. Disiplin cezasının verilmesi	169
b. Disiplin yetkisine karşı üyenin korunması	171

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ÜYELİK

§5. SENDİKA ÜYELİĞİ	175
I. Genel Olarak	175
II. Sendika Üyeliğinin Kazanılması	176
1. Sendika Üyeliğinin Koşulları	177
a. Sendikalar Kanununa göre işçi olmak	177
aa. İş sözleşmesine dayanarak çalışanlar	177
bb. Diğer bazı hukuki ilişkilerle çalışanlar	178
b. On beş yaşını doldurmuş olmak.....	179
c. Sendikanın kurulu bulunduğu işkolunda çalışmak ve aynı işkolunda başka bir sendikanın üyesi olmamak	179
2. Üyeliğinin Kazanılmasına İlişkin İşlemler	180
a. İşçi sendikası üyeliği için başvuru usulü	181
b. Sendika yetkili organının kabulü.....	182
c. Üyelik talebi reddedilen işçinin yargı yoluna başvurması	184
III. İşveren Sendikası Üyeliğinin Kazanılması.....	185
1. İşveren Sendikası Üyeliğinin Koşulları.....	185

a.	6356 sayılı Kanuna göre işveren veya işveren vekili olmak	185
b.	Diğer koşullar	186
2.	Üyelğin Kazanılmasına İlişkin İşlemler	186
IV.	Üyelik Hak ve Yükümlükleri	188
1.	Üyelik Hakları	188
a.	Sendikanın faaliyet ve yönetimine katılma hakkı.....	188
b.	Üyenin korunmasına ilişkin haklar.....	189
c.	Sendikanın faaliyetlerinden eşit olarak yararlanma	190
2.	Üyelik Borçları.....	191
a.	Sendika düzenine uyma borcu.....	191
b.	Aidat ödeme borcu	192
c.	Üyelik aidatının ödenme usulü -check off-.....	193
V.	Sendika Üyelğinin Güvencesi (Bireysel Sendika Özgürlüğünün Korunması)	196
1.	İşçiler Arasında Ayırım Yapma	196
a.	İşe almada ayırım yapma	196
b.	Çalışma koşullarında veya sendikal faaliyet nedeniyle ayırım yapma	198
2.	Sendikal Nedenle Ayırımın ve Feshin Yaptırımı	200
a.	İşin devamı sırasında ayırım yapmada sendikal tazminat	200
b.	Sendikal nedenle fesihle sendikal tazminat	201
aa.	Sendikal nedenle feshe karşı açılan işe iade talepli sendikal tazminat davası	201
bb.	Sendikal nedenle yapılan feshe karşı açılan doğrudan sendikal tazminat davası	208
c.	İspat yükü	210
d.	Sendikal nedenle feshe karşı açılan sendikal tazminat davalarının temyiz edilebilirliğı.....	212
e.	Sendikal tazminatın, kötüniyet tazminatı ve ayrımcılık tazminatı ilişkisi	215

3. Sendikal Hakların Kullanılmasını Engelleme Suçu.....	216
VI. Sendika Üyeliğinin Sona Ermesi.....	218
1. Üyeliğin Kendiliğinden Sona Ermesi	218
a. Genel olarak	218
b. İşveren sendikası temsilcisi işveren vekilinin sıfatını kaybetmesi.....	219
c. İşçinin emeklilik nedeniyle işten ayrılması.....	220
2. Üyelikten Çekilme	220
a. Genel olarak	220
b. Üyelikten çekilmenin usulü ve hüküm doğurması.....	222
3. Üyelikten Çıkarma (İhraç).....	224
a. Genel olarak	224
b. Çıkarmanın (ihracın) koşulları.....	225
aa. Belirli bir nedenin bulunması	225
bb. Yetkili organın çıkarma kararını vermesi.....	227
aaa. Çıkarılmaya yetkili organ.....	227
bbb. Çıkarma kararının alınması ve tebliği	227
c. Çıkarma kararına karşı üyenin iş mahkemesine başvurması	229
d. Çıkarma kararının kesinleşmesi	230
4. Üyeliği Etkilemeyen Haller	231
a. Sendika organlarında görev alma.....	231
b. Geçici olarak işsiz kalma	231
c. Mevsimlik işçilerin durumu.....	232
d. Askeri bir ödev nedeniyle silah altına alınma	233
§6. KONFEDERASYON VE ULUSLARARASI KURULUŞ ÜYELİĞİ	234
I. Konfederasyonlara Üye Olma, Çekilme ve Çıkarılma	234
1. Konfederasyonlara Üye Olma.....	234
2. Konfederasyon Üyeliğinin Sona Ermesi	236
a. Konfederasyon üyeliğinden çekilme.....	236

b. Konfederasyon üyeliğinden çıkarılma (ihraç)	236
II. Sendika ve Konfederasyonların Katılması veya Birleşmesi.....	236
1. Genel Olarak	236
2. Birleşme veya Katılmanın Gerçekleştirilmesi	237
3. Birleşme ve Katılmanın Sonuçları	237
III. Uluslararası İşçi ve İşveren Kuruluşlarına Üyelik.....	238

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM FAALİYETLER

§7. SENDİKALARIN FAALİYETLERİ, GELİR VE GİDERLERİ	241
I. Genel Olarak	241
II. Sendika ve Konfederasyonların Faaliyetlerinde Temel İlkeler	242
1. Faaliyetin Tüzük ve Amaçla Sınırlı Olması.....	242
2. Faaliyetlerinde Eşitlik ve Ayrım Yasaklarına Uyma.....	242
3. Faaliyetlerden Üye Olmayanların Yararlanmasının Kuruluşun İznine Bağlı Olması.....	242
III. Sendika ve Konfederasyonların Serbest Faaliyetleri.....	243
1. Yalnızca Sendikalara Özgü Çalışma Hayatına İlişkin Faaliyetler	244
a. Toplu iş sözleşmesi yapma, grev(veya lokavt) kararı verme ve yürütme	244
b. Yargılama hukukuna ilişkin faaliyetleri (sendikaların dava ehliyeti).....	245
aa. Sendika ve konfederasyonların 6356 sayılı Kanunda düzenlenen kolektif nitelikli temsilen dava ehliyeti	248
bb. Sendika ve konfederasyonların 6100 sayılı Kanunda düzenlenen kolektif nitelikli temsilen dava ehliyeti (topluluk davası)	250
cc. Sendikaların bireysel nitelikli temsilen dava ehliyeti	252

c. İşyeri sendika temsilcisi atama	254
aa. Temsilcilerin atanması, sayısı ve nitelikleri.....	254
bb. Temsilcilerin görev ve yetkileri ve görev süreleri	257
cc. İşyeri sendika temsilcisinin güvencesi.....	261
aaa. Temsilcinin iş sözleşmesinin feshedilmesi	262
bbb. Temsilcinin iş sözleşmesinin feshine karşı açabileceği işe iade davası ve sonuçları	263
ccc. Temsilcinin sendika özgürlüğünün güvencesine ilişkin genel hükümlere göre dava açabilmesi	267
ddd. Temsilcinin işyerinin veya işinin değiştirilmesi	268
2. Sendika ve Konfederasyonların Sosyal ve Ekonomik Faaliyetleri	270
a. İşveren sendikalarının üyelerinin sosyal güvenlik primleri için fon oluşturması	270
b. Doğal afetlerde yardım yapılması	271
c. Ticaret yapma yasağı ve sanayi ve ticaret kuruluşlarına yatırım yapma	272
d. Eğitim amaçlı yardımlar yapma	275
e. Grev ve lokavt sırasında yardım yapma	275
IV. Sendika ve Konfederasyonlara Yasak Faaliyetler	277
1. Temel Yasaklar	277
2. Sınırlı Siyaset Yasağı.....	277
3. İşçi-İşveren Kuruluşlarının Birbirleriyle İlişkilerindeki Yasaklar	280
4. Dernekler Kanunundan Kaynaklanan Yasaklar ve İzne Bağlı Faaliyetler.....	281
V. Sendika ve Konfederasyonların Gelir ve Giderleri	281
1. Gelirleri	281
a. Üyelik aidatı ve dayanışma aidatı	282
b. Tüzüklerine göre yapabilecekleri faaliyetlerden sağlanacak gelirler	282
c. Bağışlar ve bu konudaki yasak ve sınırlamalar.....	282

d. Malvarlığı gelirleri, malvarlığı değerlerinin devir, temlik ve satışlarından doğan kazançlar	283
2. Gelirlerin Bankaya Yatırılması	284
3. Giderleri	285

BEŞİNCİ BÖLÜM

DENETİM, FAALİYETİN DURDURULMASI VE SONA ERME

§8. SENDİKALARIN DEFTER KAYITLARI VE DENETİMİ	287
I. Sendika ve Konfederasyonlarca Tutulacak Defter ve Kayıtlar.....	287
II. Sendika ve Konfederasyonların Denetimi	288
1. İç Denetim	288
2. Dış Denetim: Yeminli Mali Müşavirlerce Yapılan Denetim...	289
III. 6356 Sayılı Kanun Dışındaki Yasal Düzenlemelere Göre Denetim.....	291
1. Devlet Denetleme Kurulunun Denetlemesi	291
2. Dernekler Kanununa Dayanılarak Yapılabilecek Denetimler	292
§9. SENDİKA VE KONFEDERASYONLARIN FAALİYETLERİNİN DURDURULMASI VE SONA ERMESİ	293
I. Sendika ve Konfederasyonların Faaliyetinin Durdurulması veya Kapatılmasına İlişkin Temel İlkeler.....	293
II. Sendika ve Konfederasyonların Faaliyetinin Durdurulması ve Kapatılması	294
1. Faaliyetin Durdurulmasına Neden Olan Haller	294
a. Tüzük veya belgelerde kanuna aykırılık	294
aa. Tüzüğün idarece incelenmesi ve kanuna aykırılığın tespiti	294
bb. İş mahkemesine başvurma	295
cc. İş mahkemesinin kararı.....	296
2. Kapatılma Davalarında Tedbir Olarak Faaliyeti Durdurma ..	298

3.	Faaliyetin Durdurulmasının Sonuçları	298
a.	Kayım atanması	298
b.	Faaliyetin durdurulmasının diğer sonuçları.....	299
III.	Sendika ve Konfederasyonların Sona Ermesi	300
1.	Kendiliğinden (İnfisah) veya Fesih Suretiyle Sona Erme.....	300
a.	Kendiliğinden sona erme (infisah).....	300
b.	Fesih	301
c.	Mahkeme kararı ile kapatma	302
IV.	Sendika ve Konfederasyonların Sona Ermesinin Hükümleri.....	303
1.	Tasfiye İşlemleri	303
2.	Malvarlığının Devrine İlişkin Yasal Düzenleme.....	303

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

§10.	TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ HAKKI VE ÖZERKLİĞİ.....	305
I.	Genel Olarak	305
II.	Toplu İş Sözleşmesi Hakkı.....	306
III.	Toplu İş Sözleşmesi Özerkliği.....	307
1.	Toplu İş Sözleşmesi Özerkliğine Müdahale ve Özerkliğin Sınırları.....	308
a.	Özerkliğe müdahale	308
b.	Özerkliğin sınırları	309
§11.	TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	314
I.	Toplu İş Sözleşmesinin Tanımı	314
II.	Toplu İş Sözleşmesinin İçeriği	315

1.	Toplu İş Sözleşmesinin Normatif (Düzenleyici) İçeriği	317
a.	İş sözleşmesinin yapılmasına ilişkin hükümler	317
b.	İş sözleşmesinin içeriğine ilişkin hükümler	318
aa.	Doğrudan doğruya iş sözleşmesi ile ilgili hükümler ..	319
bb.	İşyerinde çalışma düzenine ilişkin hükümler	321
c.	İş sözleşmesinin sona ermesine ilişkin hükümler	325
2.	Toplu İş Sözleşmesinin Borç İlişkisini Doğuran Hükümleri .	330
a.	Tarafların karşılıklı hak ve borçlarına ilişkin hükümler .	330
b.	Toplu iş sözleşmesinin uygulanması, denetimi ve uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin hükümler	332
III.	Toplu İş Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	332
§12. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN DÜZEYİ VE TÜRLERİ		333
I.	Toplu İş Sözleşmesinin Düzeyi	333
II.	Toplu İş Sözleşmesi Türleri	334
1.	İşyeri veya İşyerleri(Grup) Toplu İş Sözleşmeleri	334
a.	İşyeri toplu iş sözleşmesi	334
b.	Grup toplu iş sözleşmesi	335
2.	İşletme Toplu İş Sözleşmesi	337
III.	Çerçeve Sözleşme	340
IV.	Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Çerçeve Anlaşma Protokolü	343

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN YAPILMASI

§13. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ TARAFLARININ EHLİYET VE YETKİSİ		347
I.	Genel Olarak	347
II.	Toplu İş Sözleşmesi Yapma Ehliyeti	348
1.	İşçi Tarafının Ehliyeti	349
2.	İşveren Tarafının Ehliyeti	351
III.	Toplu İş Sözleşmesi Yapma Yetkisi	353

1. Sözleşmenin İşveren Tarafının Yetkisi	353
a. Temel kural.....	353
b. İstisna: Kamuda alt işverenler adına kamu işveren sendikalarının toplu iş sözleşmesi yapabilmeleri	354
aa. İşçi sendikasının yetkisinin işyeri ya da işletme düzeyinde olması	355
bb. Kamu işveren sendikasının yetkilendirilmesi.....	357
2. İşçi Sendikasının Yetkisi	361
a. İşkolu barajı	362
aa. Geçmişten günümüze işkolu barajının değerlendirilmesi	362
bb. Yüzde bir işkolu barajının tespiti (işkolu istatistikleri)	365
cc. İstatistiklerin yayımı ve itiraz	366
b. İşyerinde veya işletmede çoğunluğa sahip olma	368
IV. Yetki Tespiti İçin Başvuru.....	373
1. İşçi Sendikasının Başvurusu.....	374
a. Başvuru zamanı.....	374
b. Başvuru usulü	376
2. Başvurunun İncelenmesi ve Bildirim	376
a. Bakanlığın ön incelemesi.....	376
b. Bakanlığın işyerinde veya işletmede çalışan işçi ve sendikanın üye sayısını belirlemesi	378
c. Bakanlığın tespit bildirimi	382
3. İşveren Sendikasının veya İşverenin Başvurusu	383
V. Bakanlığın Tespit ve Bildirimine İtiraz	384
1. İtiraza Yetkili Olanlar	384
2. İtirazın Süresi, Usulü ve Yetkili Mahkeme	385
3. İtirazın Konusu.....	387
a. Bakanlık tespitinin yasal işyeri tanımını dikkate alınmaksızın yapıldığı itirazı.....	388

b. Yetki tespitine itiraz davasında bekletici mesele sorunu .	389
aa. İşletme niteliğine ilişkin itirazların bekletici mesele sayılması	389
bb. İşkolu istatistiğinin bekletici mesele yapılması	393
c. Muvazaalı işçi alındığı itirazı	394
d. Alt işveren ilişkisinin muvazaalı olduğu itirazı	395
4. İtirazın İncelenmesi.....	396
5. İtirazın Sonucu	399
VI. Yetki Belgesi	400
1. İşçi Sendikasının Başvurması Üzerine Yetki Belgesinin Verilmesi	400
2. İşveren Tarafının Başvurusu Üzerine Tespit Yazısının Verilmesi	402
VII. Toplu Görüşmeye Çağrı.....	403
1. Çağrı Süresi ve Süresinde Çağrı Yapmama.....	403
2. Çağrı Süresi İçinde Tekliflerin Bütününün Verilmesi	405
3. Çağrının Görevli Makama Bildirilmesi	406
4. Çağrı ile Bağlılık.....	406
5. Çağrının Doğurduğu Sonuçlar.....	408
a. Toplu görüşme yer ve zamanının belirlenmesi zorunluluğu.....	408
VIII. Toplu Görüşme ve Sonuçları.....	408
1. Görüşmenin Yöntemi ve Süresi.....	408
2. Tarafların Anlaşması	409
a. Toplu iş sözleşmesinin imzalanması ve şekli	409
b. Toplu iş sözleşmesinin imzalanmasını takiben yapılacak işlemler	411
c. Tarafların anlaşamaması (uyuşmazlığın tespiti)	411

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ VE
YARARLANMA

§14. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ	413
I. Genel Olarak	413
II. Düzenleyici (Normatif) Hükümlerin Doğrudan ve Emredici Etkisi	414
1. Düzenleyici (Normatif) Hükümlerin Doğrudan Etkisi	415
2. Düzenleyici (Normatif) Hükümlerin Emredici Etkisi.....	416
a. Kural: Emredici etkinin varlığı	416
b. İstisna: Emredici etkinin ortadan kalkması.....	417
aa. Tarafların iradesiyle	417
bb. İş sözleşmesinde yer alan işçi yararına şartlar	418
III. Düzenleyici (Normatif) Hükümlerin Sözleşmenin Sona Ermesini Takip Eden Etkileri (Art Etkisi)	422
1. Etkilemeyi Gerekli Kılan Nedenler.....	422
2. Art Etkiye İlişkin Yasal Düzenleme ve Art Etkinin Anlamı...	423
3. Etkileme Açısından Eski-Yeni Toplu İş Sözleşmesi İlişkileri .	427
§15. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ İLE BAĞLILIK VE YARARLANMA	429
I. Genel Olarak.....	429
II. İşverenin Toplu İş Sözleşmesi ile Bağlılığı.....	430
III. Toplu İş Sözleşmesinden Yararlanma.....	431
1. Sözleşmenin Sendikalı-Sendikasız Tüm İşçilere Uygulanacak Hükümleri.....	431
2. Sözleşmeye Taraf İşçi Sendikası Üyelerinin Sözleşmeden Yararlanması.....	433
a. Taraf işçi sendikasına üye olma	433
b. Sözleşme kapsamındaki bir işyerinde işverenin işçisi olarak çalışma	433

c. Sözleşme kapsamındaki işyerinde işçi statüsünde çalışıyor olma	435
d. İşyerinde çalışan başka işverenlerin ve özellikle alt işverenin işçileri	435
e. Yararlanmanın başlangıcı	438
aa. Sözleşmenin imzası tarihinde üye olan işçiler	438
bb. Sözleşmenin imzası tarihinden sonra üye olan işçiler	441
f. Yararlanmanın sona ermesi	442
3. Sözleşmeye Taraf İşçi Sendikasına Üye Olmayanların Yararlanması (Dayanışma Aidatı Yoluyla Yararlanma)	443
a. Dayanışma aidatı yoluyla sözleşmeden yararlanmanın sendika özgürlüğü ile ilişkisi	443
b. Dayanışma aidatı yoluyla toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmenin koşulları	446
aa. Yararlanmak isteyen işyerinde çalışan ve taraf sendikaya üye olmayan bir işçi olması	446
bb. İşçinin talebi dayanışma aidatının miktarı ve ödemesi	447
c. Dayanışma aidatı yoluyla sözleşmeden yararlanmanın başlangıcı	451
d. Dayanışma aidatı yoluyla yararlanmanın sona ermesi	452
4. İşçi Sendikasının Onayı ile Toplu İş Sözleşmesinden Yararlanma	453
5. Toplu İş Sözleşmesinden Yararlanamayacak Olanlar	455
a. Kapsam dışı personel	455
b. Grev sırasında işyerinde çalışmış olanlar	456
c. İşveren vekilleri ve işvereni görüşmelerde temsil edenler	457
6. Yararlanmanın Koşulları Gerçekleşmemesine Rağmen İşçinin Sözleşmeden Yararlandırılması	458

§16. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN UYGULAMA ALANININ GENİŞLETİLMESİ (TEŞMİL).....	461
I. Genel Olarak.....	461
II. Teşmilin Şartları.....	464
1. Teşmil Edilen Toplu İş Sözleşmesinin İşkolunda En Çok Üyeye Sahip İşçi Sendikasıncı Yapılmış Olması.....	464
2. Teşmil Edilecek İşyerlerinde Bir Toplu İş Sözleşmesinin veya Yetkili Bir Sendikanın Bulunmaması.....	465
3. Teşmilin Talep Edilmesi.....	466
4. Cumhurbaşkanı'nın Teşmil Kararı Vermesi.....	466
III. Teşmilin Sonuçları.....	468
IV. Teşmilin Hukuki Niteliği.....	470

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN SÜRESİ, SONA
ERMESİ VE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI

§17. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN SÜRESİ VE SONA	ERMESİ	473
I. Toplu İş Sözleşmesinin Süresine İlişkin En Az ve En Çok Süre ...		473
II. En Az Sürenin Altına İnilbilmesi.....		474
III. Toplu İş Sözleşmesi Süresinin Değiştirilememesi.....		474
IV. Toplu İş Sözleşmesinin Yürürlük Başlangıcı.....		475
1. Sözleşmenin İmza Gününde veya Daha Sonra Yürürlüğe Girmesi.....		475
2. Sözleşmenin Geçmişe Etkili Yürürlüğe Konulabilmesi		476
a. Geçmişe etkili yürürlüğe koyabilmenin dayanağı.....		476
b. Geçmişe etkili yürürlüğe koymanın sınırları		477
V. Toplu İş Sözleşmesinin Sona Ermesi.....		479
1. Genel Olarak.....		479
2. Sona Ermeye Bağlı Sonuçlar.....		479

§18. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİ SONA ERDİRMEYEN HALLER.....	480
I. Genel Olarak.....	480
II. Tüzel Kişiliğin Kaybedilmesi, Faaliyetinin Durdurulması ve Yetki Kaybı	481
III. İşkolunun Değişmesi.....	482
IV. İşyeri Devri-İşverenin Değişmesi	484
§19. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI	488
I. Genel Olarak.....	488
II. Toplu İş Sözleşmesinin Yargı Kararıyla Değişen Şartlara Uyarlanması	488
III. Toplu İş Sözleşmesinde Taraf İradeleri ile Değişiklik Yapılması..	490
§20. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN YORUMU, YORUM VE EDA DAVALARI.....	493
I. Toplu İş Sözleşmesinin Yorumunda Başvurulacak Yöntem.....	493
II. Yorum Davası.....	495
III. Toplu İş Sözleşmesine Dayanan Eda Davaları	498
§21. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE İPTALİ	501
I. Genel Olarak.....	501
II. Toplu İş Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü.....	502
1. Hükümsüzlüğün Tüm Sözleşmeye İlişkin Olması.....	502
2. Hükümsüzlüğün Toplu İş Sözleşmesinde Yer Alan Bazı Hükümlere İlişkin Olması.....	504
III. Toplu İş Sözleşmesinin İptali.....	505
1. Toplu İş Sözleşmesinin Genel Nedenlerle İptali	505
2. Yetki Belgesi Bulunmaksızın Yapılan Toplu İş Sözleşmesinin İptali	505

TOPLU İŞ UYUŞMAZLIKLARI

BİRİNCİ BÖLÜM BARIŞÇI ÇÖZÜM YOLLARI

§22. TOPLU İŞ UYUŞMAZLIĞI KAVRAMI VE İŞ UYUŞMAZLIKLARININ TÜRLERİ	509
I. Toplu İş Uyuşmazlığı Kavramı.....	509
II. Hak Uyuşmazlığı-Menfaat Uyuşmazlığı	510
III. Bireysel İş Uyuşmazlığı-Toplu İş Uyuşmazlığı	511
IV. Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları	511
1. Mücadeleci (Kavgacı) Çözüm Yolları	511
2. Barışçı Çözüm Yolları	513
V. Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözümünde Türkiye’de Uygulanan Sistem.....	513
§23. ARABULUCULUK.....	517
I. Genel Olarak	517
II. Olağan (Zorunlu) Arabuluculuk.....	518
1. Uyuşmazlığın Tespiti.....	518
2. Görevli Makama Bildirim ve Arabulucu Tayini.....	519
3. Arabulucunun Görev Süresi ve Çalışma Esasları.....	520
4. Arabulucunun Faaliyetlerinin Sonucu	521
III. Olağanüstü Arabuluculuk.....	522
IV. Arabuluculuk Sisteminin İdari Yapısı.....	523
1. Seçici Genel Kurul.....	524
a. Seçici kurulun oluşumu.....	524
b. Seçici kurulun toplanması ve kararları ve arabulucu seçimi ve ilanı	524
V. Yürürlükteki Arabuluculuk Sisteminin Eleştirisi	525

§24. TAHKİM	526
I. Genel Olarak.....	526
II. Özel (Gönüllü) Tahkim	527
III. Zorunlu (Yasal) Tahkim	529
1. Genel Olarak.....	529
2. Zorunlu Tahkimin Söz Konusu Olduğu Haller	529
3. Yüksek Hakem Kuruluna Başvurma.....	530
4. Yüksek Hakem Kurulunun Kuruluşu ve Çalışma Esasları	531
a. Yüksek Hakem Kurulunun kuruluşu.....	531
b. Yüksek Hakem Kurulunun çalışma esasları.....	533
5. Yüksek Hakem Kurulunun Kararları.....	534
a. Yüksek Hakem Kurulu kararının içeriği.....	534
b. Yüksek Hakem Kurulu kararlarının kesin olmasının anlamı.....	535
6. İşletmeye Dahil İşyerlerinden Bazılarında Grev-Lokavt Yasağı Olması Halinde Uyuşmazlığın Çözümü.....	536

İKİNCİ BÖLÜM

MÜCADELECİ ÇÖZÜM YOLLARI

§25. GREV VE LOKAVT	539
I. Grev Lokavt Hakkının Anayasal Temeli.....	539
II. Grev Kavramı ve Unsurları.....	541
1. Grev Kavramı.....	541
2. Grevin Unsurları.....	541
a. İşçilerin işi bırakması.....	541
b. İş bırakmanın işçilerin aralarında anlaşarak veya bir kuruluşun kararına uyarak gerçekleştirilmiş olması.....	543
c. İş bırakmanın işyerinde faaliyeti durdurmak veya aksatmak amacıyla yapılmış olması.....	544
d. Grev sayılmayan iş bırakma halleri	544

	aa. Ücretin ödenmemesi nedeniyle işi bırakma	544
	bb. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre işin bırakılması	545
III.	Yasal Grev Kavramı ve Unsurları	546
	1. Yasal Grev Kavramı	546
	2. Yasal Grevin Unsurları.....	547
	a. Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması	547
	b. Kanunda öngörülen usule uygunluk.....	550
	aa. Grev kararının alınması ve ilanı	551
	bb. Grevin uygulama tarihinin işverene ve görevli makama bildirilmesi ve ilanı.....	553
	cc. Grev kararının kapsamı.....	555
	dd. Bildirilen tarihte grevin başlamaması.....	556
	c. Bir grev yasağının veya engelinin bulunmaması.....	557
	aa. Grev yasakları	557
	aaa. Sürekli yasaklar	557
	bbb. Geçici yasaklar.....	559
	bb. Grev ve lokavtın ertelenmesi.....	560
	aaa. Erteleme nedenleri	562
	bbb. Ertelemenin sonuçları.....	563
	ccc. Erteleme kararına karşı yargı yolu	565
	cc. Grev oylaması yoluyla grevin engellenmesi.....	570
	aaa. Grev oylaması talebi ve yeter sayısı.....	571
	bbb. Grev oylamasının yapılması ve sonuçları.....	572
	ccc. Grev oylaması sonucuna itiraz	576
IV.	Grev ve Lokavt Sırasında Uyulacak Temel Esaslar.....	577
	1. Grev ve Lokavta Katılamayacak İşçi Kadrosunun Belirlenmesi.....	577
	a. Gerekçesi ve kapsamı.....	577
	b. Çalışma ve çalıştırma yükümlülüğü	578
	c. Belirleme yöntemi.....	579

d. İşverenin yeni işçi alabilmesi	581
2. Grevde İşçinin Çalışma ve İşverenin Çalıştırmama Serbestisi	582
a. İşçiler yönünden çalışma serbestisi	582
b. İşveren yönünden çalıştırmama serbestisi.....	584
3. Çalışma Özgürlüğünü ve Kamu Düzenini Korumaya Yönelik Düzenlemeler.....	587
a. İşyerinden ayrılma ve giriş çıkışı engellememe.....	587
b. Satışa hammadde ve malzeme giriş çıkışına engel olunmaması.....	588
c. Grev gözcüsü tayin etme	591
d. Mülki amirin idari yetkisi.....	592
V. Grevi (ve Lokavtı) Etkili Kılmaya Yönelik Düzenlemeler.....	594
1. İşverenin Başka İşçi Çalıştıramaması, Yeni İşçi Alamaması..	595
2. İşçilerin Başka İşverenin Yanında Çalışmaması	600
VI. Yasal Grev ve Lokavtın İş Sözleşmelerine Etkisi	601
1. İş Sözleşmesinin Askıya Alınması	601
a. İşçinin iş görme borcunu yerine getirmemesi.....	603
b. İşverenin ücret ödeme borcunu yerine getirmemesi	604
2. Askı Halinin İş Sözleşmesinin Fesih Hakkına Etkisi	605
3. Askı Halinin Bazı İşçilik Haklarına Etkisi	607
a. Yıllık ücretli izin ve raporlu olma haline etkisi	607
b. Kıdem ve ihbar tazminatının esas alınacak süreye etkisi	609
c. Kanun ve sözleşmelerle süreye bağlanmış düzenlemelere etkisi.....	610
VII. Yasal Grev ve Lokavtın Diğer Etkileri.....	611
1. Yasal Grev ve Lokavtın Konut Hakkına Etkisi	611
2. Yasal Grev Esnasında Verilen Zararlardan Sendikanın Sorumluluğu	612
3. Yasal Grev ve Lokavtın Sosyal Sigorta İlişkisine Etkisi.....	613
VIII. Yasadışı Grev Kavramı ve Sonuçları.....	614

1. Yasadışı Grev Kavramı.....	614
2. Grevin Yasadışı Olup Olmadığının Tespiti	616
3. Yasadışı Grevin Hukuki Sonuçları.....	619
a. İş sözleşmesinin haklı nedenle feshi.....	619
b. Uğranılan zararın tazmini	622
aa. İşçi kuruluşunun sorumluluğu	623
bb. Yasadışı greve katılan işçilerin sorumluluğu	623
cc. Tazminat miktarının tespiti ve sorumluluğun türü ..	624
dd. Yasadışı grevin diğer etkileri	625
4. Yasadışı Grevin Cezai Sonuçları	626
IX. Toplu Eylem Hakkı.....	628
X. Yasal Grev (ve Lokavtın) Sona Ermesi.....	632
1. Yargı Kararıyla Grev veya Lokavtı Sona Erdiren Haller	632
a. Grev (ve lokavt) hakkının kötüye kullanılması nedeniyle mahkeme kararıyla durdurulması	632
b. İşçi sendikasının üye kaybı nedeniyle grevin kaldırılması.....	634
2. Grev ve Lokavtı Sona Erdiren Diğer Haller.....	639
3. İşyerinin Kapatılmasının ve Greve Katılım Olmamasının Greve Etkisi	639
XI. Lokavt Kavramı ve Unsurları.....	641
1. Lokavt Kavramı.....	641
2. Lokavtın Unsurları	642
a. İşçilerin işten geçici olarak ve topluca uzaklaştırılması... 642	
b. Uzaklaştırmanın faaliyeti tamamen durduracak tarzda olması	642
c. İşveren veya işveren sendikası kararı	643
3. Yasal Lokavt Kavramı ve Unsurları	643
a. Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması.....	643

b. İşçi sendikasının grev kararına bağlı olarak kanundaki usule uygun lokavt kararı alınması.....	644
c. Uygulama tarihinin bildirilmesi ve ilanı.....	645
d. Lokavt yasağı veya diğer bir grev engelinin bulunmaması	645
4. Yasal Lokavtın Sonuçları.....	646
5. Yasadışı Lokavt Kavramı ve Sonuçları.....	646
a. Yasadışı lokavt kavramı	646
b. Yasadışı lokavtın sonuçları.....	647
aa. İş sözleşmesini haklı nedenle fesih hakkı.....	647
bb. İşçinin yasadışı lokavt süresine ilişkin ücretini talep edebilmesi.....	648
cc. Zararların tazminini isteme hakkı.....	649
dd. Yasadışı lokavtın cezai sonuçları	649
SENDİKALAR VE TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ KANUNU	651
KAYNAKÇA.....	707